

Tysklandsresan 2022 – andra gårdsbesöket på lantbruksföretaget ”Gut Rosenkrantz”

Företaget Gut Rosenkrantz i närheten av Kiel är inte bara ett lantbruk, utan omfattar också ett stort handelshus som säljer ekologiskt spannmål, bageriförnödenheter och utsäde, utsädeslistan enbart på Tyska, (https://www.gut-rosenkrantz.de/files/gut_rosenkrantz/Downloads/Brosch%C3%BCren/Sortenratgeber%202022_2023.JPG) Bredvid grundade Ernst Friedemann von Münchhausen även ett foderverk, som producerar renodlat ekologisk kraftfoder <https://www.gut-rosenkrantz.de/home.html>. Företaget säljer speltvete-, spannmålsmjöl och bageriförnödenheter till över 700 bagerier i Europa. Vid besöket på själva gården var det fokus på växtodlingen. Den har varit i ekologisk drift sedan 1989. Vi guidas runt av familjeöverhuvudet Ernst-Friedemann von Münchhausen, då hans son Tilman var sjuk just då i Corona, men driften av de olika livsmedels-/utsädesbolagen är nu överlåten till Louisa von Münchhausen, foderkvarnen ansvarar fortfarande Friedeman v. Münchhausen för. Sonen Tilman v. Münchhausen ansvarar för lantbruksdriften i delstaten Schleswig-Holstein och Johanna v. Münchhausen i Sachsen-Anhalt. Länk lantbruk: <https://www.gut-rosenkrantz.de/the-manor.html>

Även stor del av gårdens odlingar är vigda åt odling av speltvete (samma som spelt eller dinkel) av sorten Zollernspeltz (även mjölet profileras med samma namn). Zollernspelz är en traditionell speltvete men har ingen tendens för halmläggning, som hos t ex Oberkulmer Rotkorn kan förekomma i synnerhet vid intensivare gödning/bra förfrukt. Skörden per hektar varierar från 5 till 7 ton. 3000 ton av dinkeln skalas på gården, resten skalas på gårdens andra anläggning 8 mil bort. Det pågår nu planer att utöka såväl skalningskapaciten samt lagerhållningen av skalrester på själva gården, allt för att minska på transporter. Förutom speltvete odlas det grynhavre, höstråg, våråkerbönor och klövergräs.

Fakta odlingar:

Dinkel	227 ha
Havre	73 ha
Råg	23 ha
Åkerböna	55 ha
Klövergräs	61 ha (5 kg rödklöver och 2 kg engelskt rajgräs/ha)

Speltvetet odlas efter vallbrott och när den har vuxit sig cirka 25 cm lång, sår man in vitklöver som bottengröda. Efter speltvetet kommer havre, sedan åkerböna och till sist råg. Växtföljden kan variera efter det aktuella skiftets förhållanden. Hittills har man kunnat odla åkerbönor relativt ofta, vart 6:e år, tack vare fukthållande marker och ett område med någorlunda normalt med nederbörd. I södra Tyskland behövs det cirka 10 år mellan böngrödorna, då både rotrötter och skadegörare som vivellarver begränsar odlingen. Åkerbönona odlas även till humankonsumtion om

än i mindre omfattning. Åkerbönamjålet ger baguetterna en fin gul färg och håller dem färska längre.

Fakta handelsföretag: ”1 miljon kunder köper företagets produkter årligen”

Utsäde är en stor återförsäljare av utsädet av olika slag (https://www.gut-rosenkrantz.de/files/gut_rosenkrantz/Downloads/Brosch%C3%BCren/Sortenratgeber%2022_2023.JPG)

Spannmål 50 000 ton

Mjöl 15 000 ton

Mjölkförpackningar varierar i storlek från 12 kg till silolastbil. Av havren går en del till mjöl och en del till havredryck. Djurfoder. 5000 ton bönor och 2000 ton ärter går till foder. 70 % av områdets/byns gårdar är ekologiska och Bioland-certifierade och är kunder eller samarbetspartners med Gut Rosenkrantz.

Projekt LeguNet

På gården får vi även höra om projektet LeguNet – skapande av en strategi för produktion av trindsäd i det tyska jordbruket. Idag importerar Tyskland 40–50 procent av åkerbönona och över 95 procent av sojabönona som behövs i landet. Så nu vill man undersöka vad det är som hindrar trindsädsodlingen och vad som man kan göra för att öka den inhemska odlingen. Projektet startar 2022 och har en egen hemsida – enbart på tyska: www.legunet.de

I fält - åkerbönor

Ute på åkrarna får vi se ett mycket jämnt och kraftigt fält med åkerbönan Birgit. Bönona är mycket frodiga, men förfrukten och gödslingen kan ha varit något för bra för denna kvävefixerande gröda. Efter havren odlades en mellangroda med lin, oljerättika och honungsört. Gårdsägaren testar en teori att ha oljerättika i mellangrodablandningen i hopp om att denna ska konkurrera mot åkersenap. Det odlas ingen oljeväxt på gården. Förutom mellangrodan så gödslades stycket 10 ton grönavfallskompost. Bönona har också fått tillskott av både svavel och magnesium. Svavel ges oftast som elementärt svavel, cirka 70 kg per hektar, under september månad (elementärt svavel behöver mer tid på sig att bli växttillgängligt). Mellangrodan brukas ner i jorden med en pinnkultivator och en kraftig rotorharv arbetar på djupet för att skapa en bra såbädd. Sedan sår man och vältrar och efter det följs blindharvningen (Treffler ogräsharv, redan andra exemplar, <https://www.treffler.net/en/agricultural-technology/products/harrow/>).

Vältningen och blindharvningen är viktiga verktyg mot ogräset åkersenap (utan plöjning och den packning som plogen ger, är det svårt att få åkersenapen att gro). Målsättningen är också att hinna med två radhackningar bara vädret tillåter det.

Vivellarverna som äter på åkerbönanstjälken och rötterna är en ny skadegörare för de flesta av oss. Konventionellt bekämpas skadegöraren med 1–2 bekämpningar, men i ekologisk produktion behöver man arbeta med växtföljden och stärka plantorna så att de står emot lindriga angrepp.

Det andra åkerbönafälten som vi studerar är inte lika frodiga. Detta beror dels på att jorden brukades lite för tidigt innan marken var tjänlig samt att det finns ett högre ogrästryck. Friedemann v. M. antydde en viss otalighet om våren. Vid fältet diskuteras även odling av höstärter. Växtförädlingen har inte haft fokus på höstärter historiskt och jobbar nu lite i uppförbacke för att komma ikapp med kraven som den moderna odlingen har. (gården samarbetar sedan omläggningen med en och samma ekorådgivare, som emellan blev egenföretagare med egna ekoodlingar).

Speltvete

Innan gården Gut Rosenkrantz specialiserade sig på odlingen av speltvete, odlade man vanligt höstvete. Stora problem med rost och rotrötter gjorde dock att man växlade över till speltvete. Speltvete sås optimalt kring den 10 oktober efter att klövergräsvallen har bearbetats med en rotorharv, fältet har plöjts och de styvaste delarna har bearbetats med rotorharven en gång till. Speltvete vill ha cirka 80 kg tillgängligt kväve och klövervallen levererar detta. Speltvete kan sås även senare, och då har man ofta lindrigare problem med höstgroende ogräs, men vädret kan vara nyckfullt på hösten och osäkerheten ökar. Jordarna på gården tillåter bara små bearbetnings-/såfönster för optimal sådd.

Får, havre och redskap

Både klövergräsvallen och den insådda klövermellangrödan betas av lamm på hösten. Till gården kommer det 800–1000 djur som går över stora delar av arealen. På detta sätt bidrar de med gödsel och naturliga bakterier till förmån av jordhälsan. (Från andra samtal hörde jag, att sonen är intresserad av regenerativa odlingsmetoder också, tyvärr kunde Tilman v. M. pga. Corona inte vara närvarande och guida oss). Om klövern växer sig för frodig har man möjlighet att putsa åkrarna mellan betet.

På våren kompletteras klövermellangrödan med 3 ton höns gödsel och allt brukas ner med en tallriksharv. Efter cirka 14 dagar kan fältet plöjas och havre sås. Årets havresådd av sorten Delfin skedde den 28–29 mars. Fältet blindharvades och radhackades. Emellan påtalade Friedemann v. M., att pinnarna av ogräsharven slits vid många körningar, minns gårdens areal, hårdmetallpinnar kunde vara ett alternativ. Den havren vi studerar är något frodig, vilket har gett en del mjöldaggsangrepp. Efter havren sår man in en mellangröda och våren därpå är dags för åkerböna. (Man får tillge, att N-försörjningen är måttligt). Efter bönorna sår man råg. Gården har även provat höstsådda insådd i rågen, men det hindrar möjlighet att radhacka i grödan.

Sedan följer en omfattande maskinvisning utanför och inuti maskinhallen. Under torra höstar kan man djupluckra i mellangrödan av vitklöver. Detta har visat sig att vara en bra åtgärd mot tistel som annars trivs och har konkurrensfördelar av packad jord. Lantbrukaren använder sig gärna av märket Maschio för såmaskinen och

djupluckraren med hydr. Stenutlösning. Djupluckraren används en gång i ett växtföljdsomlopp.

Bakom en fin fasad och om framtiden

I skaleriet är tre skalmaskinerna för skalning av speltvete (<https://www.horn-technic.de/index.php?id=1&L=1>) i full gång, nästan dygnet rund. Både skaleriet och spannmålssilos gömmer sig bakom en gammal fasad från 1753, men innehållet är nytt. Genom detta smarta tänkande har man kunnat bevara en autentisk gårdsmiljö. Skalresterna är numera en eftertraktad vara. De används både till sinkofoder tack vare det lägre innehållet av kalium (jämfört med halm) samt till hönsen som trivs med att lägga sina ägg i strö av speltveteskal.

Om framtiden siar Ernst-Friedemann att några tuffa år väntar speciellt på grund av kriget i Ukraina, men han räknar med att företaget ska klara ”stålbudet” och fortsätta att utvecklas.

Text och bilder ett samarbete mellan Pauliina Jonsson, ekorådgivare Jordbruksverket, och Hermann Leggedör, ekorådgivare Agri-kultur i Småland.

Bildmaterialet tillhörande den här textfilen finns i extra bildfil PDF Gut Rosenkrantz

Studieresan till Öko-Feldtage kompletterad av två studiebesök på ekogård genomfördes av Agri-kultur i Småland och finansierats med hjälp av medel från Jordbruksverket inom ramen för den svenska livsmedelsstrategin

